

Ohjeistus eri toimijoiden vastuista luvatta sijaishuoltopaikastaan poistuneen tai sinne palaamatta jättäneen lapsen palauttamiseksi sijaishuoltopaikkaansa

Sosiaali- ja terveysministeriö, Poliisihallitus ja Häätäkeskuslaitos ovat koonneet yhteisen ohjeistuksen kuvaamaan ja selkiyttämään käytänteitä ja vastuita eri toimijoiden välillä sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuneen tai sinne palaamatta jättäneen lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi. Myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on ollut mukana ohjeen kirjoittamisessa. Yhteisen työn tuloksena on koottu taulukkomuotoinen ohjeistus, joka kuvaa eri viranomaisten ja muiden toimijoiden toimivallan ja vastuut. Lisäksi on laadittu taulukkoa selventävä lukuohje.

Taulukkomuotoon kootun ohjeistuksen ja lukuohjeen tavoitteena on kirkastaa sosiaalitoimen, sijaishuoltopaikan, poliisin ja häätäkeskuksen yhteistoimintaa niin, että lapsen oikeus erityiseen suojeluun tosiasiallisesti toteutuisi. Eri toimijoiden käytänteet, käsitteet ja toimintavastuut on sovitettu yhteen kunkin osapuolen työtä ohjaavan lainsäädännön kanssa niin, että yhteistoiminta vastaisi parhaiten lapsen edun periaatetta. Ohjeistus perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön, eikä uudelleen rajaa tai muuta virka-avun pyytämisen, saamisen tai antamisen edellytyksiä.

Taulukkomuotoinen ohjeistus kuvaa toimintaprosessia tilanteissa, joissa lapseen ei kohdistu konkreettista akuuttia vaaraa. Tällöin kyse on poliisin virka-aputehtävästä. Virka-aputehtävän aikana poliisin toimivaltuudet ovat rajalliset ja keskittyvät esteiden poistamiseen sosiaalihuollon viranomaisen tehtävän suorittamisen yhteydessä. Taulukko on jaettu kolmeen eri osioon, joista ensimmäinen taulukko (1) kuvaa prosessia, jossa luvatta sijaishuoltopaikastaan poistuneesta tai sinne palaamatta jättäneestä lapsesta tekee havainnon sijaishuoltopaikan edustaja. Taulukko numero kaksi (2) kuvaa prosessia, jossa lapsi on tavattu tai lapsen olinpaikka tiedetään ja havainnon tekijänä ovat lapsen vanhemmat tai joku muu taho (ei sosiaalitoimi tai sijaishuoltopaikka). Taulukko kolme (3) kuvaa prosessia, jossa lapsi tavoitetaan poliisin oman toiminnan yhteydessä. Taulukon kukin rivi kuvaa eri toimijoiden vastuita taulukon numeron ja rivin ensimmäisen sarakkeen kuvaamissa tilanteissa. Rivit tulee lukea kokonaisuudessaan vaakasuorasti, eikä yksittäistä laatikkoa voida yksin soveltaa.

Sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuneen tai sinne palaamatta jättäneen lapsen palauttamiseen sijaishuoltopaikkaansa liittyvä tilanne voi olla luonteeltaan niin akuutti, että virka-aputehtävän sijaan kyseessä on poliisin hälytystehtävä. Hälytystehtävän aikana poliisilla on käytössään poliisilain tuomia toimivaltuuksia. Mikäli on tiedossa konkreettinen ja akuutti lapsen tai muiden ihmisten henkeä ja terveyttä uhkaava seikka, tulee lapsen tilanteesta olla viipymättä yhteydessä häätäkeskukseen. Tällaisia vaaratekijöitä ovat esimerkiksi lapsen itsetuhoisuus, uhka muille henkilöille tai vakava päihtymystila. Virka-aputehtävä voi muuttua hälytystehtäväksi, mikäli tilanne eskaloituu esimerkiksi väkivaltaan. Toimintavastuut ja käytännöt näissä tilanteissa on kuvattu lukuohjeessa.

Sosiaali- ja terveysministeriö, Poliisihallitus ja Häätäkeskuslaitos kokoontuvat myös jatkossa säännöllisesti ja päivittävät taulukkoa ja sen lukuohjetta lainsäädännön muutosten ja käytännön tarpeiden mukaisesti, jotta heikoimmassa asemassa olevan lapsen asema ja oikeus turvaan toteutuisi ja viranomaistoiminta olisi saumatonta.

- Ohjetaulukko: Sijaishuoltopaikasta (perhekoti tai lastensuojelulaitos) luvatta poissa olevaa lasta koskevat käytänteet [https://stm.fi/documents/1271139/1359574/Virka-
aputaulukko_FI.pdf/f5eb11ff-c5e0-3f6d-7b5b-3ed67d3adeb1?t=1648191073479](https://stm.fi/documents/1271139/1359574/Virka-
aputaulukko_FI.pdf/f5eb11ff-c5e0-3f6d-7b5b-3ed67d3adeb1?t=1648191073479)
- Taulukon lukuohje [https://stm.fi/documents/1271139/1359574/Lukuohje+virka-
aputaulukko.pdf/fc955e00-55cd-569e-13dd-25c36672fcff?t=1648191072851](https://stm.fi/documents/1271139/1359574/Lukuohje+virka-
aputaulukko.pdf/fc955e00-55cd-569e-13dd-25c36672fcff?t=1648191072851)

Lisätietoja

johtaja Anna Cantell-Forsbom, puh. 02951 63351
asiantuntija Julia Rosberg, puh. 02951 63768
neuvotteleva virkamies Tiina Muinonen, puh. 02951 63185

JAKELU

Aluehallintovirastot
Eduskunnan oikeusasiamies
Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
Hallinto-oikeudet
Korkein hallinto-oikeus
Kunnat
Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT
Lapsiasiavaltuutettu
Oikeuskanslerinvirasto
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira
Sosiaalilautakunnat tai vastaavat toimielimet
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
STM / Asiakkaat ja palvelut –osasto
STM / Turvallisuus ja terveys –osasto
STM / Yhteisöt ja toimintakyky –osasto
Suomen Kuntaliitto
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Ahvenanmaan maakunnan hallitus